

Κρίση της γλώσσας - Απαντήσεις

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο «Γλωσσική ακηδία, ένα μείζον θέμα»

A1. Ο γλωσσολόγος Γιώργος Μπαμπινιώτης υποστηρίζει ότι στη σύγχρονη εποχή κυριαρχεί μία γλωσσική «ακηδία», δηλαδή μία αδιαφορία εκ μέρους των ομιλητών της γλώσσας μας αναφορικά με γλωσσικά ζητήματα. Αυτή η αδιαφορία είναι αποτέλεσμα της κυριαρχίας της αγγλικής γλώσσας σε κάθε πλευρά της ζωής μας. Πιο συγκεκριμένα, οι σύγχρονοι Έλληνες έχουν την εντύπωση ότι η αξιοποίηση ξένων λέξεων συμβάλλει στην απόκτηση κύρους και αποδοχής. Αυτή η αίσθηση έχει οδηγήσει σε μία βαθμιαία υποβάθμιση της ελληνικής γλώσσας στη συνείδηση των Ελλήνων και στη γλωσσική πράξη.

A2.

- α. Λάθος
- β. Σωστό
- γ. Σωστό
- δ. Λάθος
- ε. Λάθος

B1.

εισαγωγή = εισροή
αποδοχή = υιοθέτηση
αμεριμνησία = ανεμελιά, αδιαφορία
να παγιωθούν = να σταθεροποιηθούν
σταδιακά = βαθμιαία

B2.

ευτυχείς ≠ δυστυχείς
δημόσια ≠ ιδιωτικά
βεβιασμένα ≠ αβίαστα
ξενομανία ≠ ξενοφοβία
να υποβαθμίσει ≠ να εξυψώσει

Γ1.

Η 1η παράγραφος του κειμένου αναπτύσσεται με τη μέθοδο των παραδειγμάτων. Ειδικότερα, ο συντάκτης παραθέτει παραδείγματα ξένων όρων που έχουν ενταχθεί αυτούσιοι στην ελληνική γλώσσα και χρησιμοποιούνται ευρέως από τους ομιλητές (lockdown, delivery, take away, click away, rapid test, Black Friday). Στόχος του

Έξυπνα και Εύκολα!

συντάκτη μέσω των παραδειγμάτων είναι να υποστηρίξει και να ενισχύσει περαιτέρω τη θέση του ότι είναι φαινόμενο της εποχής η αθρόα χρήση ξενικών όρων. Παράλληλα, τα παραδείγματα κάνουν το κείμενο πιο οικείο και προσίτο στον δέκτη, αφού συνδέουν τη θέση του συγγραφέα με την εμπειρική πραγματικότητα και τα βιώματα του αναγνώστη, ο οποίος ενδεχομένως χρησιμοποιεί τους όρους αυτούς στην καθημερινότητά του.

Γ2.

Ο συντάκτης ξεκινά τη 2η παράγραφο του κειμένου με προεξαγγελτική παράθεση (Θα το ξαναπώ), προκειμένου να δώσει έμφαση σε όσα θα υποστηρίξει παρακάτω. Παράλληλα, γίνεται χρήση υπερώνυμου (οι λέξεις που έθιξα), στις οποίες εντάσσονται τα υπώνυμα που παρέθεσε ο αρθρογράφος στο τέλος της 1ης παραγράφου (lockdown, delivery, take away, click away, rapid test, Black Friday).

Δ1. Λέξεις/φράσεις που παραπέμπουν στον προφορικό λόγο είναι οι ακόλουθες:

- *παλαιότερα δεν θα αφήνονταν να περάσουν*
- *για να προλάβω παρεξηγήσεις*
- *πειράζει να το πω;*

Μέσω των συγκεκριμένων εκφράσεων, ο λόγος του κειμένου γίνεται απλός, κατανοητός και οικείος, ενώ παράλληλα προσδίδεται αμεσότητα, παραστατικότητα και ζωντάνια. Με τη χρήση προφορικότητας στον γραπτό λόγο, ο συντάκτης μειώνει την απόσταση με τους δέκτες, κεντρίζοντας περισσότερο το ενδιαφέρον και την προσοχή τους.

Δ2. Παραδείγματα μεταφορικής χρήσης της γλώσσας είναι τα ακόλουθα:

- *Η δική μου παρέμβαση ήταν να επισημάνω δημόσια τη γλωσσική μας «ακηδία», την αμεριμνησία και τον εφησυχασμό μας, που τείνουν να παγιωθούν.*
- *Και μόνο αυτή η συναίσθηση φτάνει για να υποβαθμίσει σταδιακά τη χρήση της ελληνικής γλώσσας πρώτα στη συνείδησή μας και μετά στη γλωσσική πράξη.*

Με τη μεταφορική χρήση της γλώσσας, το βάρος πέφτει στη μορφή του μηνύματος, το οποίο μεταδίδεται με γλαφυρό και εικονοπλαστικό λόγο. Ο πομπός απευθύνεται στη συναισθηματική λειτουργία του δέκτη, αποσκοπώντας στην πρόκληση συναισθημάτων και την αισθητική συγκίνηση. Στόχος του συντάκτη, εν προκειμένω, είναι να ευαισθητοποιήσει το αναγνωστικό κοινό αναφορικά με τη γλωσσική υποβάθμιση που προκαλείται από την αλόγιστη χρήση ξενικών όρων στη γλώσσα μας.

Έξυπνα και Εύκολα!

Δ3. Στο κείμενο χρησιμοποιούνται αρκετές αγγλικές λέξεις/φράσεις, όπως lockdown, delivery, take away, click away, rapid test, Black Friday, κ.ά. Ο συντάκτης εντάσσει στο κείμενό του τις λέξεις αυτές ως παραδείγματα, προκειμένου να υποστηρίξει το θέμα που πραγματεύεται, δηλαδή την αλόγιστη εισροή ξένων λέξεων στο λεξιλόγιό μας. Παράλληλα, ο λόγος του γίνεται περισσότερο πειστικός, αφού υποστηρίζει τον ισχυρισμό του με απτά παραδείγματα από την καθημερινή γλωσσική πράξη.

Δ4. Μετατροπή του αποσπάσματος:

- *Το τι γίνεται σε μεγάλες χώρες με τους ξενισμούς ίσως δεν ισχύει εξίσου για την Ελλάδα, διότι οι μικρές χώρες πιθανότατα να χρειάζονται μεγάλες αντοχές για να στηρίξουν τη γλώσσα τους.*

Μετά τη μετατροπή, η αναγκαιότητα της φράσης μετριάζεται, καθώς προστίθενται τα επιρρήματα που δηλώνουν πιθανότητα (ίσως, πιθανότατα) και η έγκλιση γίνεται υποτακτική (να χρειάζονται).

Δ5.

- «Η Καθημερινή» → τίτλος εφημερίδας
- «απαγορευτικό» → νεολογισμός που εισηγείται ο συντάκτης
- τη γλωσσική μας «ακηδία» → μεταφορική χρήση της γλώσσας

Β. Λογοτεχνικό κείμενο **Νίκος Φωκάς, «Ραδιόφωνο»**

A1. Το ποιητικό υποκείμενο αντιμετωπίζει τη γλώσσα ως αξία («μιας πίστης υπενθύμιση ακριβή»), που, όμως, στη σύγχρονη εποχή υποβαθμίζεται από τους βαρβαρισμούς και τους σολοικισμούς των ομιλητών της («οι γλωσσικοί βιασμοί κι οι ξενισμοί»). Συγκεκριμένα, ο ποιητής πλήττεται σημαντικά από τα γλωσσικά ολισθήματα που κάνουν οι άνθρωποι στον προφορικό λόγο («πρόστυχες φωνές»), αλλά και από τους ξενισμούς που έχουν πλήξει την καθημερινότητά τους («με σόου τζάκποτ ζάπινγκ και τι-βι»).

B1. Το ποίημα ανήκει στο μεταίχμιο παραδοσιακής και μοντέρνας ποίησης. Ειδικότερα, παραδοσιακά στοιχεία είναι: α) ο χωρισμός σε στροφές και β) η ομοιοκαταληξία (αβγγβα). Στοιχεία που το κατατάσσουν στη μοντέρνα ποίηση είναι το απλό, καθημερινό λεξιλόγιο (σόου τζάκποτ ζάπινγκ και τι-βι), η απουσία στίξης, καθώς και ο πεζολογικός τόνος.

B2. Το ποίημα είναι γραμμένο σε α' ενικό ρηματικό πρόσωπο (χαμήλωσα, αν πρέπει να 'χω, την καταργώ, καθώς κοιτώ). Το α' πρόσωπο προσδίδει στο ποίημα έναν

Έξυπνα και Εύκολα!

προσωπικό και εξομολογητικό τόνο, γι' αυτό και το καθιστά πιο ενδιαφέρον για τον αναγνώστη, ο οποίος μπορεί να ταυτιστεί με όσα διαβάζει.

B3.

- **Μεταφορά** → «οι γλωσσικοί βιασμοί και οι ξενισμοί που δεν απαριθμούνται σε ένα στίχο». Η μεταφορά προσδίδει πλούτο, βάθος και δύναμη στον λόγο, ζωντάνια και εκφραστικότητα. Με γλαφυρό και εικονοπλαστικό λόγο, ο ποιητής εκθέτει το μεγάλο εύρος της γλωσσικής υποβάθμισης, το οποίο δεν μπορεί να καταγράψει.
- **Παρομοίωση** → «κι ας μείνει μόνο ως ψίθυρος απλός». Η γλώσσα παρομοιάζεται με ψίθυρο, προκειμένου να φανεί η απαξίωση του ποιητή για τη γλωσσική υποβάθμιση του καιρού του. Η παρομοίωση προσδίδει αμεσότητα, ζωντάνια και παραστατικότητα.

B4. Το ύφος του ποιητικού υποκειμένου γίνεται ειρωνικό στα σημεία που αναφέρεται στη γλωσσική ένδεια που επικρατεί, λόγω της αλόγιστης χρήσης ξενισμών («οι πρόστυχες φωνές», «οι γλωσσικοί βιασμοί κι οι ξενισμοί», «με σόου τζάκποτ ζάπινγκ και τι-βι»). Η ειρωνεία χρησιμοποιείται για να δηλωθεί η χλευαστική και απαξιωτική διάθεση του ποιητή αναφορικά με τη γλωσσική πραγματικότητα της εποχής του. Ειδικότερα, καυτηριάζει τα γλωσσικά λάθη που πραγματοποιούν οι ομιλητές στην καθημερινή επικοινωνία και ιδίως στα ΜΜΕ (ραδιόφωνο), καθώς και την αθρόα εισροή ξένων λέξεων.

Γ. Το ποιητικό υποκείμενο είναι ένας άνθρωπος των γραμμάτων, που αντιμετωπίζει τη γλώσσα ως αξία και υπέρτατο αγαθό («μιας πίστης υπενθύμιση ακριβή»). Οι προβληματισμοί που εκφράζει στο ποίημα αφορούν τη γλωσσική κρίση που παρατηρείται στην εποχή του, λόγω της αλόγιστης χρήσης ξένων λέξεων («με σόου τζάκποτ ζάπινγκ και τι-βι») και των γλωσσικών λαθών που πραγματοποιούν οι φυσικοί ομιλητές στην καθημερινή τους επικοινωνία. Ειδικότερα, αφόρμηση για τη συγγραφή του ποιήματος αποτελεί η ακρόαση μιας ραδιοφωνικής εκπομπής, στη διάρκεια της οποίας ο ποιητής συνειδητοποιεί πόσο έχει υποβαθμιστεί η ελληνική γλώσσα («οι πρόστυχες φωνές»), η οποία κακοποιείται από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, που έχουν τη δύναμη να επηρεάσουν την κοινή γνώμη και να επιδεινώσουν το πρόβλημα. Η μοναδική λύση για τον ποιητή είναι η αποχή του από την πραγματικότητα αυτή, προκειμένου να διαφυλάξει τη γλωσσική του ακεραιότητα («Χαμήλωσα στο ελάχιστο τον ήχο»).

Αναμφισβήτητα, στην καθημερινότητά μας ερχόμαστε αντιμέτωποι με την κακοποίηση της γλώσσας από τα ΜΜΕ, καθώς συχνά οι δημοσιογράφοι υποπίπτουν

Έξυπνα και Εύκολα!

σε βαρβαρισμούς και σολοικισμούς, οι οποίοι δεν οφείλονται τόσο στη «βιασύνη» του προφορικού λόγου, όσο στην άγνοια των γλωσσικών κανόνων.

Έξυπνα και Εύκολα!